

341

El promès

(ALDC, III, 452. El promès)

El llat. vg. *NOVIUS, var. de NOVUS ‘nou’, va donar *novi* en cat. ant., com en oc. *nòvi*, mantingut en poblacions disperses, a voltes amb conservació de la [v] (65, 66, 127), a voltes amb tancament de la *o* (*nuvi*), potser per metafonia de la *-i* o a partir del femení *nòvia* (> *núvia* → *nuvi*); aquesta forma, *núvia*, en general, ha passat a designar preferentment la ‘persona casada de poc’, sentit que apareix des del s. XIV. Però la forma que predomina és *nòvio/nóvio* (aquesta, especialment en val.), d’influència castellana però no en el sentit de ‘nuvi, núvia’; a remarcar la geminació en *nòbbio* (i *nòbbia*) que trobem en parlars pallaresos (com *gàbbia* ‘gàbia’).

Promès (o *prometut* 188), substantivació de l’adjectiu-participi de *prometre* (< llat. PROMĪTTERE, format de PRO ‘davant’ i MĪTTERE ‘posar; enviar’), que de ‘enviar cap envant’ va passar a ‘obligar-se a fer alguna cosa’; *promès*, doncs, del sentit de ‘persona que s’ha compromès a’ va passar a ‘persona que ha fet promesa de matrimoni’ (ja al s. XVII) (com en fr. dels s. XVI-XVIII, *promis*, *promise*) o simplement ‘persona que manté relacions amoroses amb una altra’. *Xicot* és un der. de *xic*, mot expressiu relacionat

amb el llat. CICCUM ‘membrana que separa els grans de la magrana; mica, bocinet’, amb el suf. *-ot* (< llat. -OTTU), de caràcter diminutivoafectiu; s’ha passat de ‘noi’ a ‘promès’ per metonímia de contigüitat i, com apunta Coromines, per una raó psicològica de callar el compromís de matrimoni; un fenomen semblant es troba en el mot *jove* (var. ross. *juve*). *Enamorat* (var. *enimorat* 70-72) és l’adjectiu-participi de *enamorar* ‘inflamar d’amor’, com *estimat* 77 ho és de *estimar*, que de ‘persona qui és objecte d’amor’ esdevé ‘home (o dona) que hom estima o festeja’. *Festejador* 82, 88, 110 és un der. de *festejar* (veg. mapa 291) amb el suf. *-ador* ‘persona que festeja’. L’alg. *fidançat* 85 és una adaptació de l’it. *fidanzato*.

Des de la perspectiva areal, notem la notable extensió de *nóvio/nóvio* en el cat. occ. i la presència residual de *novi* en ross. (pel contacte amb l’occità), la preferència de *xicot*, *jove* i/o *promès* en cat. or., i l’ús original de *enamorat* en mall. i men.

Són normatius *promès*, *xicot*, des del DG₁, 1932; *enamorat*, des del DIEC₁, 1995, i *estimat*, des del DIEC₂, 2007.

